

Prof. dr hab. med. Wojciech Hanke
Instytut Medycyny Pracy w Łodzi
Ul. Św. Teresy 8
95-070 Łódź

Ocena dorobku naukowego i dydaktyczno-organizacyjnego oraz rozprawy habilitacyjnej

dr n. med. Marty Wiszniewskiej

Dr Marta Wiszniewska jest lekarzem, specjalistą w zakresie medycyny pracy. Stopień naukowy doktora nauk medycznych (z wyróżnieniem) uzyskała w roku 2008 na podstawie przewodu doktorskiego i obrony dysertacji pt. „Alergia dróg oddechowych na grzyby pleśniowe uwarunkowana ekspozycją komunalną i zawodową: występowanie, czynniki ryzyka” przeprowadzonych w Instytucie Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi (promotor: prof. dr hab. med. Cezary Pałczyński).

W dniu 1 kwietnia 2003 r. podjęła pracę w Instytucie Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi na etacie rezydenckim, a od 6 listopada 2008 jest zatrudniona w Oddziale Chorób Zawodowych IMP w Łodzi, początkowo na stanowisku specjalista-lekarz, następnie główny specjalista lekarz, a od 1 lipca 2009 r do chwili obecnej, jako adiunkt. W 2009 roku dr Wiszniewska zdała egzamin specjalistyczny z medycyny pracy.

Działalność naukowa

Dorobek naukowy Habilitantki to łącznie 85 pozycje o globalnej punktacji IF = 30,808 (KBN/MNiSW = 543) oraz IC = 255,16. Liczba cytowań wynosi 89 wg bazy SCOPUS (13.02.2014) oraz 67 wg bazy Web of Science (13.02.2014), H index = 6 (SCOPUS) oraz 5 (Web of Science).

W dorobku znalazły się 22 oryginalne prace badawcze, w tym 13 opublikowanych zostało w czasopiśmie o łącznej punktacji IF=20,721 (KBN/MNiSW=236), 9 prac poglądowych (IF=6,104(KBN/MNiSW=143), 4 opisy przypadków - IF=3,983 (KBN/MNiSW=65), 25 prac poglądowych, w tym 9 o łącznej punktacji IF=6,104 (KBN/MNiSW = 143), 34 rozdziały w podręcznikach, 10 prac popularno-naukowych. Dodatkowo Habilitantka jest autorem lub współautorem 91 doniesień zjazdowych, z których 37 zakwalifikowano do prezentacji na zjazdach lub kongresach międzynarodowych.

Działalność naukowa

Swoją działalność naukowo-badawczą Dr Marta Wiszniewska rozpoczęła w 2003 roku i realizowała początkowo pod kierunkiem prof. dr hab. n. med. Cezarego Pałczyńskiego, a następnie dr hab. Jolanty Walusiak-Skorupy.

Pierwszy etap pracy Habilitantki dotyczył badań nad alergią w populacji generalnej i alergią zawodową na grzyby pleśniowe. Badania dotyczące zagadnień wpływu grzybów pleśniowych w populacji generalnej prowadzono w mieszkaniach wykazujących nadmierny rozwój tych grzybów. W odniesieniu do populacji zawodowej, uzyskano dane wskazujące na szczególne zagrożenie uczniów szkół piekarskich, pracowników muzeów, konserwatorów sztuki i pracowników muzealnictwa mających w pracy kontakt z obiektami skażonymi mikrobiologicznie. Uzyskane wyniki z obu tych projektów były tematem rozprawy doktorskiej oraz przedmiotem 8 publikacji. Wysoko oceniam ten etap rozwoju Habilitantki, ponieważ podjęte prace należą do prekursorskich w Polsce i dobrze się komponują w aktualne kierunki prac prowadzonych w czołowych instytucjach zagranicznych.

Pani dr Marta Wiszniewska od początku swojej pracy zawodowej w Oddziale Chorób Zawodowych prowadziła badania nad zagadnieniami związanymi z diagnostyką alergii zawodowej. Dotyczyły one początkowo wdrożenia do rutynowej praktyki testu prowokacji donosowej z zastosowaniem metody „*nasal pool*”. Test ten okazał się bardzo wartościowy w różnicowaniu reakcji alergicznej i nieswoistej reakcji zapalnej wywołanej podrażnieniem dróg oddechowych w błonie śluzowej nosa. Habilitantka wniosła również cenny wkład do walidacji metody opartej na monitorowaniu stężenia tlenu azotu w powietrzu wydychanym u pacjentów diagnozowanych w kierunku astmy oskrzelowej oraz oceny trafności diagnostycznej badania cytologicznego łez w diagnostyce zawodowego alergicznego zapalenia spojówek. Uzyskane wyniki opublikowano w 5 pracach.

Habilitantka aktywnie uczestniczyła również w pracach kierowanych przez dr hab. Annę Krakowiak, dotyczących oceny rozpowszechnienia i uwarunkowania zawodowej alergii układu oddechowego u osób narażonych na alergeny sierści zwierząt laboratoryjnych, alergeny gryzoni u lekarzy weterynarii oraz u hodowców ptaków. Uzyskane wyniki, wskazujące m.in. na istotny udział alergenów gryzoni w powstawaniu astmy lekarzy weterynary, były opublikowane w 5 publikacjach.

Na uwagę zasługuje również istotny udział Habilitantki w badaniach nad skutkami zdrowotnymi narażenia na ołów w grupie pracowników sezonowych oraz na czynniki biologiczne wśród personelu medycznego. W obu przypadkach autorzy wskazywali na wagę prewencji pierwotnej w profilaktyce tych zagrożeń zawodowych. Habilitantka miała ważny wkład w powstanie 3 publikacji z tej tematyki.

Na szczególne podkreślenie zasługuje zaangażowanie dr med. Marty Wiszniewskiej w tworzenie wytycznych Europejskiej Akademii Alergologii i Immunologii Klinicznej, a w szczególności jej udział w pracach panelu ekspertów, który opracowuje stanowiska dotyczące chorób alergicznych o etiologii zawodowej.

Analizując dorobek Habilitantki, podkreślić należy wagę prowadzonych przez nią prac nad standardami opieki nad osobami niepełnosprawnymi. W szczególności aktywnie angażowała się w identyfikację barier stojących na drodze aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Uzyskane wyniki zostały opublikowane w dwóch monografiach i jako 4 artykuły naukowe. Swoją wiedzę specjalistyczną i doświadczenie badawcze dr Marta Wiszniewska wykorzystwała jako wykonawca dwóch projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - Priorytet II „Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących”.

Habilitantka uzyskała cenne nagrody w tym nagrodę fundacji 4-COT umożliwiającą odbycie stażu w *National Heart and Lung Institute, Imperial College London* oraz odznakę "Zasłużony dla Politechniki Łódzkiej" za wieloletnią współpracę z Instytutem Technologii Fermentacji i Mikrobiologii Politechniki Łódzkiej w zakresie wpływu grzybów pleśniowych na zdrowie człowieka.

Dwukrotnie korzystała ze stypendiów i szkoleń w prestiżowych instytucjach zajmujących się problematyką alergii zawodowej. Była stypendystką Letniej Szkoły - European Academy of Allergology and Clinical Immunology (EAACI) Madeira, Portugalia – 2004 oraz odbyła staż w Occupational and Environmental Medicine Department, National Heart and Lung Institute, Imperial College London 2006).

W podsumowaniu pragnę stwierdzić, że zarówno pod względem merytorycznym, jak też metodologicznym dorobek naukowo-badawczy Habilitantki oceniam bardzo wysoko. Uważam, że jest on niezwykle wartościowy i o dużych walorach praktycznych.

Ocena pracy habilitacyjnej

Przedłożona do oceny rozprawa habilitacyjna pt. „**Astma związana z pracą u osób narażonych na alergeny o dużej masie cząsteczkowej – aspekty kliniczne i diagnostyczne**” jest monotematycznym zestawem ośmiu publikacji, w których dr Marta Wiszniewska była pierwszym współautorem:

1. Wiszniewska M., Nowakowska-Świrta E., Pałczyński C., Walusiak-Skorupa J.: Diagnosing of bakers' respiratory allergy: Is specific inhalation challenge test essential? *Allergy and Asthma Proceedings* 2011;32(2):111-118
2. Wiszniewska M., Tymoszek D., Nowakowska-Świrta E., Pałczyński C., Walusiak-Skorupa J.: Mould sensitisation among bakers and farmers with work-related respiratory symptoms. *Industrial Health* 2013;51(3):275-84
3. Wiszniewska M., Zgorzelska-Kowalik J., Nowakowska-Świrta E., Pałczyński C., Walusiak-Skorupa J.: Cross-reactive carbohydrate determinants in diagnostics of occupational allergy - preliminary results. *Allergy* 2010;65(5):664-666
4. Wiszniewska M., Walusiak-Skorupa J.: Diagnosis and frequency of work-exacerbated asthma among bakers. *Annals of Allergy, Asthma & Immunology* 2013;111(5):370-5
5. Wiszniewska M., Tymoszek D., Pas-Wyroślak A., Nowakowska-Świrta E., Chomiczewska-Skóra D., Pałczyński C., Walusiak-Skorupa J.: Occupational allergy to squid (*Loligo vulgaris*). *Occupational Medicine (Lond)*. 2013;63(4):298-300
6. Wiszniewska M., Pałczyński C., Krawczyk-Szulc P., Witczak T., Cyran A., Walusiak-Skorupa J.: Occupational allergy to *Limonium sinuatum* - a case report. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health* 2011;24(3):304-307
7. Wiszniewska M., Walusiak-Skorupa J.: Occupational allergy - respiratory hazards in healthcare workers. *Current Opinion in Allergy and Clinical Immunology* 2014, DOI: 10.1097/ACI.0000000000000039
8. Wiszniewska M., Tymoszek D., Lipińska-Ojrzanowska A., Wąrowska-Koski E., Walusiak-Skorupa J.: Dobra praktyka w opiece profilaktycznej: Opieka profilaktyczna i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych z chorobami układu oddechowego. *Medycyna Pracy* 2013;64(3):427-438

Pierwsza z ujętych w zestawie publikacji dotyczyła oceny wartości badań diagnostycznych wykonywanych w trakcie diagnostyki astmy piekarzy w porównaniu z testem swoistej prowokacji wziewnej. Badaniami objęto dużą, liczącą blisko 400 osób, grupę piekarzy zgłaszających objawy związane z ekspozycją na mąkę pszenną. Analiza uzyskanych wyników wskazała, że punktowe testy skórne z alergenami zawodowymi są generalnie metodą o niskiej czułości. Wyższą czułością charakteryzowało się oznaczanie alergenowo swoistych przeciwciał IgE. Oba testy wykazały jednak wysoką, ponad 70%, swoistość. W diagnostyce astmy zawodowej najwyższą czułością charakteryzował się dodatni wynik testu histaminowego podczas nadreaktywność oskrzeli połączona ze skórną wrażliwością na alergeny mąki pszennej były wskaźnikami najbardziej swoistymi. Uzyskane wyniki wskazują na konieczność wykonywania swoistej wziewnej próby prowokacyjnej z alergenami mąki pszennej w procesie rozpoznawania astmy piekarzy.

Kolejna praca dotyczyła oceny częstości nadwrażliwości na alergeny grzybów wśród pacjentów z podejrzeniem alergii zawodowej dróg oddechowych. Badaniem objęto 117 piekarzy i rolników. Dodatkowo punktowe testy skórne z alergenami grzybów stwierdzono u ponad 30% rolników i 16 % piekarzy zgłaszających objawy ze strony układu oddechowego. Odsetek ten był istotnie wyższy u osób z chorobą alergiczną dróg oddechowych pochodzenia zawodowego. Wyniki badań wskazują, że nadwrażliwość na alergeny grzybów pleśniowych zwiększa ryzyko zawodowej alergii oddechowej u rolników i piekarzy.

Celem trzeciej z przedstawionych prac było ustalenie wartości diagnostycznej krzyżowo reagujących determinant węglowodanowych (CCDs). Badaniem objęto 81 pacjentów hospitalizowanych w Oddziale Chorób Zawodowych z podejrzeniem zawodowej alergii dróg oddechowych. Uzyskane wyniki wykazały obecność alergenowo swoistych przeciwciał IgE dla determinant węglowodanów reagujących krzyżowo u około 10% pacjentów diagnozowanych z podejrzeniem zawodowej alergii dróg oddechowych. Brak było pełnej zgodności pomiędzy oznaczaniem alergenowo swoistych przeciwciał IgE w skórze i surowicy. Wstępne wyniki badań wykazały, że oznaczanie przeciwciał IgE dla determinant węglowodanowych nie może posłużyć za badanie różnicujące alergię zawodową i niezawodową.

Kolejna praca dotyczyła oceny częstości występowania astmy zaostrzającej się w pracy (WEA) wśród piekarzy zgłaszających objawy ze strony układu oddechowego związane z

pracą zawodową. Wniosła ona cenny wkład w ocenę przydatności różnych metod diagnostycznych w różnicowaniu WEA i astmy zawodowej.

Uwzględnione w zestawieniu dwie prace o charakterze kazuistycznym wnoszą cenne informacje do codziennej praktyki diagnostyki astmy zawodowej. Habilitantka wykazała m.in., że metody diagnostyczne oceniające nadwrażliwość na alergenów zawodowe nie stanowią wystarczająco czułych i swoistych badań, aby zastąpić nimi test prowokacji swoistej. Dodatkowo ten ostatni jest jedynym testem diagnostycznym, który możemy wykonać w diagnostyce astmy zawodowej, gdy brak jest wystandaryzowanych roztworów do punktowych testów skórnych i/lub alergenowo swoistych przeciwciał IgE oceniających nadwrażliwość na alergenów zawodowe.

Ostatnie dwie prace wynikały z potrzeby opracowania wskazówek w orzecznictwie o zdolności do pracy u osób z chorobami układu oddechowego, w tym z astmą związaną z pracą. Habilitantka, świadoma dużego rozpowszechnienia chorób układu oddechowego w społeczeństwie i możliwości ich zaostrzenia przez czynniki środowiska pracy, konsekwentnie zwraca uwagę na konieczność zapewnienia właściwej, jakości opieki profilaktycznej nad pracownikami. Celem pracy było przedstawienie kluczowych elementów opieki profilaktycznej nad pracownikiem z chorobami układu oddechowego ze szczególnym uwzględnieniem kontroli ich czynników ryzyka. Zaproponowano także cenne wskazówki dla poprawy procesu orzekania o zdolności do pracy u osób z chorobami układu oddechowego. Działalność Habilitantki bardzo dobrze wpisuje się w aktualne trendy w wielu krajach europejskich, zmierzające w kierunku wypracowania zasad dobrej praktyki w opiece nad pracownikami. Ma to szczególne znaczenie w przypadku pracowników niepełnosprawnych.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Habilitantka od 2009 roku prowadzi ćwiczenia i wykłady z zakresu patologii zawodowej na kursach dla lekarzy specjalizujących się w dziedzinie medycyny pracy, chorób płuc oraz dla lekarzy zainteresowanych problematyką orzekania o chorobach zawodowych. Prowadzi wykłady, w ramach studiów podyplomowych, w Instytucie Psychologii UŁ oraz w Instytucie Fermentacji i Mikrobiologii PŁ. Przez 3 lata prowadziła zajęcia ze studentami VI roku Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej, a później Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Pod jej kierunkiem odbywają szkolenia lekarze specjalizujący się w zakresie medycyny pracy.

Dr Marta Wiszniewska od 2009 roku realizuje wartość merytoryczną współpracę z Instytutem for Prevention and Occupational Medicine of The German Social Accident Insurance w Bochum, Niemcy. W ramach tej współpracy, prowadzi wspólne prace dot. standaryzacji metod diagnostycznych alergii typu natychmiastowego oraz metod stosowanych w diagnostyce alergii na grzyby pleśniowe.

Jako członek Occupational Allergy Interest Group działa w Europejskiej Akademii Alergologii i Immunologii Klinicznej.

Od 2003 roku współpracuje z Instytutem Technologii Fermentacji i Mikrobiologii PŁ. Rezultatem tej współpracy jest szereg publikacji dot. ekspozycji na grzyby pleśniowe.

Na podkreślenie zasługuje również Jej działalność o charakterze popularno-naukowym. Jest autorem 10 artykułów dot. różnych aspektów chorób układu oddechowego związanych z pracą.

Pracując w dwóch dużych projektach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL) wykazała się dużymi umiejętnościami organizacyjnymi oraz talentem w dziedzinie prowadzenia szkoleń dla różnych grup pracowników.

Jest członkiem trzech towarzystw medycznych (Polskie Towarzystwo Medycyny Pracy, Sekcja Toksykologii Klinicznej PTL oraz European Academy of Allergology and Clinical Immunology).

Od 2011 jest członkiem Rady Naukowej Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi.

Reasumując, stwierdzam z satysfakcją, że dr med. Marta Wiszniewska uzyskała znaczny dorobek naukowy. Przedstawiona mi do oceny rozprawa habilitacyjna w postaci jednotematycznego cyklu publikacji pt. „*Astma związana z pracą u osób narażonych na alergeny o dużej masie cząsteczkowej – aspekty kliniczne i diagnostyczne*” stanowi oryginalny i znaczący wkład w rozwój medycyny. Zarówno rozprawa habilitacyjna, jak i dorobek naukowy Habilitantki, odpowiadają wymaganiom stawianym w obowiązującej Ustawie o Stopniach Naukowych i Tytule Naukowym. Wnoszę o dopuszczenie Pani dr Marty Wiszniewskiej do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

Łódź 28.04.2013

KIEROWNIK ZAKŁADU
Epidemiologii i Środowiskowej

prof. dr hab. med. Wojciech Hanke